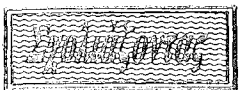

98/5/82

«Είμαι περήφανη για το ΚΘΒΕ»

«Είμαι πολύ περήφανη για το πώς λειτουργήσε αυτό το θέατρο και μου έχει κάνει κατάπληξη πώς διάφορα μικροπράγματα θγήκαν προς τόν τύπο έτσι έντονα». Τά είπε ή κ. Μερκούρη για τό κρατικό θέατρο Βορείου Ελλάδος. Καί άναρωτιέται κανείς για ποιά άκριβώς πράγματα (ή... μικροπράγματα) νιώθει τόση περηφάνια: κίηπως για τό ότι τό ΚΘΒΕ γιουζαίστηκε στό θέατρο Επιδάουρου, για πρώτη φορά στην Ιστορία του; Μήπως για τό ότι ματαιώνονται οι πρεμιέρες των έργων τής χειμερινής πεόδου. Η μήπως γιατί τό ΚΘΒΕ συμπληρώνει όκτώ μήνες χωρίς οεισυνήτη; Αι' ό,τι θυμόμαστε ή κ. Μερκούρη δέν έχει παίξει θέατρο παραλόγου. Τί τά θέλει τώρα όλ' αυτά;

Κάνετε κάτι για την όπερα

Εξακολουθεί νά μένει άλυτο τό πρόβλημα τής όργανώσεως όπερας Θεσσαλονίκης, ή έστω, τής όργανώσεως παραστάσεων μελοδράματος, παρόλο πού ό δήμος Θεσσαλονίκης είναι άποφασισμένος νό διαδέσει περίπου 25 εκατομμύρια. Μιά έλλιπα είναι όι κάτι θά γίνει στόν τομέα αυτό. τό φθινόπωρο, πιθανότατα μέ τήν συνδρομή τής Λυρικής Σκηνής. Ωστόσο, όλα αυτά μοιάζουν μάλλον εύκαιριακό και πρόχειρα. Εχουμε έπανελημμένα γραψει σ' αυτές τις στήλες τί πρέπει νά γίνει για νά λειτουργήσει όπερα Θεσσαλονίκης. Βασικό στοιχείο πρέπει νά είναι ή όνεπιφύλακτη συνεργασία όλων των φορέων πού μπορούν νά συμβάλουν στό όνειρο αυτό: ό δήμος, τό κρατικό θέατρο, ή κρατική όρχήστρα, ή δημοτική χορωδία, όπό τή Θεσσαλονίκη και ή έθνική λυρική σκηνή τής Αθήνας. Τά χρήματα πού διαθέτει ό δήμος δέν είναι λίγα, άν θελήσουν όλοι νά βοηθήσουν, μέ λογικές απαιτήσεις, στην δημιουργία όπερας. Κι αυτό μπορεί νά γίνει σέ μόνιμη βάση, ως μή ξεχνούμε ότι κάποτε τό ΚΘΒΕ μέ πέντε εκατομμύρια μόνο λειτουργούσε τήν «όπερα Θεσσαλονίκης», μετακαλώντας μάλιστα όστέρια όπό τό έξωτερικό, καλλιτέχνες διεθνούς κύρους και όκτινόμενες, έπαιμνες, μέ τήν άσέση εικόνας όντε εκατομμύριων και μέ άσση όντεκατομμύρια στό θέατρος μπορούν νά άνεβαθούν όχι μόνο μία, αλλά δύο όπερες. ως έθουν τήν καταλληλο άνθρώπο πού μπορεί νά τό πετύχει αυτό. Σίγουρα υπάρχει.

Στέφανος για κανάλι

Στά πρώτα όσκολα χρόνια τής τηλεόρασης (κάθε άρχη και όσκολη...) γνωστά ελληνι-

Πολύτιμο στοιχείο πνευματικής παράδοσης Τό κρητικό θέατρο μιά ποιητική ρίζα

Έργα και παραστάσεις σε έλληνικές σκηνές

Μετά τήν άρχαία ελληνική τραγωδία, τίς κωμωδίες του Αριστοφάνη και του Μένανδρου, τό έλληνικό θέατρο ξανάθρίσκειτά σέ μία σημαντική στιγμή του στόν 17ο αιώνα, στην Κρήτη.

Βέβαια, οι ρίζες του κρητικού θεάτρου μπλέκονται μέ τό Ιταλικό θέατρο τής έποχής. Παόσο, άποτελεί τό θέατρο εκείνο μία πέρα για πέρα ελληνική δημιουργία, ένα πολύτιμο στοιχείο τής πνευματικής μας παράδοσης. Δυστυχώς, μέ τό πάρομο και τής Κρήτης από τους Τούρκους σταμάταί σχετικά γρήγορα ή άναγέννηση εκείνη, στόν ελληνικό χώρο. Ωστόσο, μένουν τά έργα, πού δίνουν μάλιστα και τήν άρχή (κατά πολλούς) του νεοελληνικού θεάτρου και τής νεοελληνικής ποίησης.

Τά έργα πού έχουν σωθεί δέν είναι πολλά, είναι λιγότερα από δέκα. Συγκεκριμένα, υπάρχουν τρεις τραγωδίες, δηλαδή ή «Ερωφίλη» του Χορτάτζη και «Βασιλεύς ό Ροδολίνος» και «Ζήνων» του Τρωάου, τρεις κωμωδίες, ό «Καζούρμπο», ό «Στάθης» και ό «Φορτσούντος», τό ποιμενικό δράμα «Γύπαρης» και τό θρησκευτικό «Η θυσία του Αβραάμ». Τά έργα αυτά έχουν γραφεί μεταξύ του 1600 και του 1669, πού σήμανε και τήν κατάληψη τής Κρήτης από τους Τούρκους. Τά προηγούμενα χρόνια τήν Κρήτη τήν κατείχαν οι Βενετοί και έτσι έξεγείται και ή συγγένεια των κρητικών θεατρικών έργων μέ τό Ιταλικό τής έποχής.

Μερικά από τά έργα αυτά, όπως ή «Ερωφίλη» και ή «Θυσία του Αβραάμ» ήταν τυπωμένο και γνωστά στην Ελλάδα, στους υπάδουλους Αθηνες. Ωστόσο, κανείς δέν σκέφτηκε νά τά παρουσιάσει από σκηνής, στό χρόνο του 1821 και μετέπειτα, ίσως γιατί προτιμούσαν άλλα έργα πού ταίριαζαν περισσότερο στίς τότε επιδόσεις, στό όνειρο, στή νοστροπία των Ελλήνων. Υπάρχουν μαρτυρίες, πάντως, πού δείχνουν πώς σέ πολλά σπίτια ήταν γνωστά τά έργα (τό ίδιο και ό «Ερωτόκριτος») και τραγουδιόνταν ή απαγγέλλονταν υπό οίκονγενικές γιορτές, μάλιστα μέ ένα είδος διαονικής ρόλων: δηλαδή ό πατέρας τραγουδούσε τό μέτρο του Αβραάμ, ή γυναίκα του τό ρόλο τής Σάρρας, τά παιδιά ή τό άνήνθια τό μέρος του όγγελο και του Ισαάκ.

Ο Φώτος Πολίτης και τό ξεκίνημα

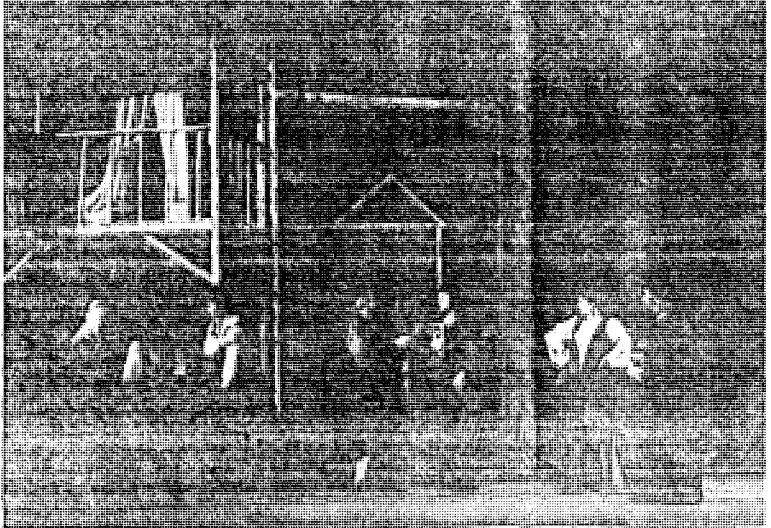
Δέν είναι άπόλυτα έξακριβωμένο πότε ξαναπαίχθηκαν αυτά τά έργα και από ποιά θεατρικά σχήματα.

Κοτοπούλη και τόν Γιάννη Αποστολίδη. Από τότε ό «Ερωτόκριτος» παίχθηκε άρκετές φορές σάν θεατρικό έργο, από τόν Νίκο Χατζόκα, τό 1955, και πού πρόσφατα από τό «Αμφιθέατρο» του Σπύρου Εύαγγελόπουλου.

Μιά άλλη διάσημη κρητική τραγω-

δία του Πέλου Κατσέλη. Η τραγωδία αυτή είχε άναγλωθεί νά παρουσιασθεί τό χειμώνα πού μας πέρασε, από τό ΚΘΒΕ, αλλά ή παράσταση άναβλήθηκε, πιθανότατα για τό φθινόπωρο φέτος. Νά σημειωθεί ότι τήν «Ερωφίλη» είχε παρουσιάσει και ό Λίνος Πολίτης μέ φοιτητές του, πάλι

μιά άρκετά πρώιμη παράσταση του «Γύπαρη», μέ σκηνική προσαρμογή και σκηνοθεσία του Κώστα Ζαρούκα, πού είχε ιδρύσει τό 1956 τό «Νέο θέατρο Βορείου Ελλάδος» και είχε δημιουργήσει, πρώτος αυτός, τό θέατρο κήπου, στό πάρκο άπέναντι στη ΧΑΝΘ. Εκεί πού είναι και σήμε-

Μιά σκηνή από τόν «Καζούρμπο» σέ παράσταση του ΚΘΒΕ.

δία, ή «Ερωφίλη» του Χορτάτζη, άποτελέσε τό ξεκίνημα μιάς θεατρικής δουλειάς, πού έμελε νά σφραγισεί τό νεοελληνικό θέατρο. Συγκεκριμένα, στό 1934 ό Κάρολος Κουν ξεκίνησε τήν «Αϊκή Σκηνή» του, πού ήταν ό πρόδρομος του «Θεάτρου Τέχνης», μέ τήν «Ερωφίλη». Δέν είναι τυχαίο πώς ό Κουν (πού τόν προηγούμενο χρόνο είχε παρουσιάσει στό κολέγιο μέ μωστές του-άνάμεσα στους όποιους ό Χάρν και ό Σολωμός- τόν κρητικό «Στάθης») ξεκινούσε τήν άρτια του προ-

στή Ροτόντα. **Παραστάσεις μέ κωμωδίες**

Άρκετές παραστάσεις μέ κωμωδίες του κρητικού θεάτρου έχουν δοθεί στην Αθήνα και στή Θεσσαλονίκη. Μάλιστα στή Θεσσαλονίκη είχαμε

ρα. Στην παράσταση εκείνη έπαιζε ό ίδιος ό Ζαρούκας, αλλά και ήθοισιοί από τήν Αθήνα, κυρίως, όπως ή Βολανάνη, ή Λεκκού, ό Προύσαλης, ό Καραγιώργης και από δύο ό Κωστός Λαζός, πού είχε κάνει τό ντε-μπούτο του, σάν νέος ήθοισιάς

Τόν «Γύπαρη» παρουσίασε τό καλοκαίρι του 1982 και τό Κρατικό

Τό ξένο γαίμα

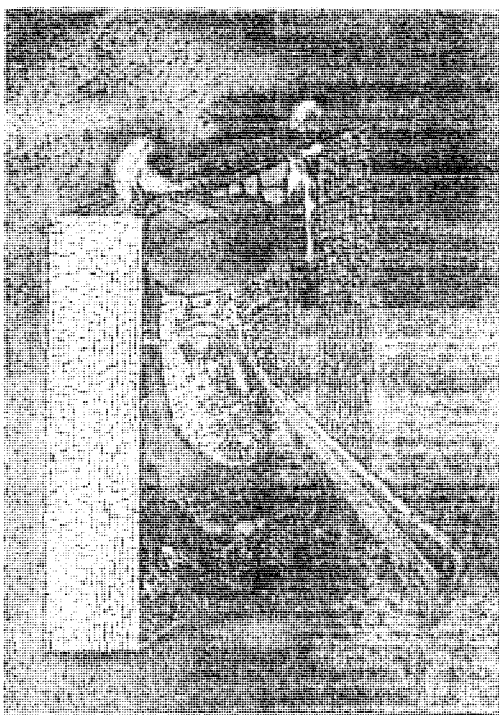
θέατρο Βορείου Ελλάδος, μέ σκηνοθεσία τής Μαίρης Βοσταντζή. Τό έργο παίχθηκε σ' όλόκληρη τή Βόρεια Ελλάδα και στή Θεσσαλονίκη.

Και νά προστεθεί ότι τό ΚΘΒΕ, στό χρόνια τής διευθύνσεως του Βολανάνη, παρουσίασε κι άλλη κωμωδία του κρητικού θεάτρου, τόν «Καζούρμπο», παράσταση στην όποία πήραν μέρος άξιοι ήθοισιοί του θεάτρου.

Εδώ αξίζει νό σημειωθεί μία παλιότερη προσπάθεια πού είχε κάνει μέ τους φοιτητές του ό Λίνος Πολίτης. Στά 1950 παρουσίασαν στό «Πειραματικό σχολείο» του πανεπιστημίου τήν «Ερωφίλη» μέ σκηνικά του Γιάννη Τσαρούχη και μουσική του Μάνου Χατζηδάκη, ενώ τόν επόμενο χρόνο, στό πλαίσιο του έορτασμού τής εικοσιπενταετηρίδας του πανεπιστημίου, δόθηκε στή Ροτόντα παράσταση μέ τή «Θυσία του Αβραάμ», μέ σκηνικά του Σπύρου Βασιλείου και μουσική του Μάνου Χατζηδάκη. Καί στις δύο περιπτώσεις τή διδασκαλία των έργων έκανε ό Λίνος Πολίτης. Στίς παραστάσεις εκείνες, πού έκαναν αίσθηση, έπαιξαν τότε φοιτητές πού σήμερα έχουν διασπείρει σάν έπιστήμονες, όπως για παράδειγμα οι καθηγητές πανεπιστημίου Δημήτρης Μαρωνίτης και Χρήστος Φράγιος, αλλά και άλλοι.

Τέλος, έχει παιχθεί έπανελημμένα ό «Φορτσούντος» του Μάρκου Αντωνίου Φώκαλου. Μιά από τίς πρώτες παραστάσεις ήταν εκείνη πού σκηνοθέτησε ό Σπύρος Εύαγγελόλατος, τό 1962. Επίσης, έχουν δοθεί παραστάσεις του «Στάθης». Απ' ότι φαίνεται, λοιπόν, από τά παραπάνω, στό τελευταία 30-40 χρόνια δίδονται άρκετές παραστάσεις έργων του κρητικού θεάτρου, παρόλο πού υπάρχει τό σημαντικό έμπόδιο στην έκφησηση του λόγου. Αυτός ό λόγος, όμως, από τήν άλλη μεριά έχει σάν άποτέλεσμα νά φέρει τό σημερινό θεατή μέ τίς ιυγές, μέ τίς ρίζες τής φυλής, μέ τή γλωσσική μας παράδοση.

Τό κρητικό θέατρο, πορμερισμένο για αιώνας, δίνει τώρα μία ικανοποίηση, καθώς μας συνδέει μέ τήν έλληνική παράδοση και άπετέρου μέ τόν ευρωπαϊκό πολιτισμό, μιά και τό θέατρο αυτό είναι βαθιά επηρεασμένο από αντίστοιχα πνευματικά ρεύματα τής Ιταλίας. Ο ποιητικός λόγος του ξεπεράσε σέ μερικές περιπτώσεις, όπως στή «Θυσία του Αβραάμ», τό πρότυπό του τό ξένα και έφτασε σέ πνευματικό έπιτεύγματο, πού πρέπει νά τό τιμούμε και νά τό γνωρίζουμε στό εύρύτερο κοινό, πού πάντοτε, άλλωστε, δείχνει νά άνθουσιάζεται μέ τά έργα αυτά.

Φωτογράφις του Α. Γαλαριού.

Περίπατος στις έκθέσεις Εικαστικές τέχνες μέ μοντέρνα μορφή

Τό «Ντοκουμέντο», ζωγραφική
Κουκουμάνη και έργο Γαλαριού

Εντελώς ιδιόζουσα μορφή έχει ή έκθεση πού στεγάζει τό «Βαφειούλειο» αυτόν τόν καιρό. Πρόκειται για τήν έκθεση «Ο ντοκουμέντο 1986», πού ύργνωθηκε μέ πρωτοβουλία του περιοδικού εικαστικών τεχνών «Διπλή εικόνα» και σέ συνεργασία μέ τή γενική γραμματεία νέας γενιάς. Η πρωτοτυπία τής έκθεσης είναι πολυμερής. Καί άρχιν είναι μία έκθεση όπου δέν θέλεις κανείς έργα ζωγραφικής ή μόνο γραφικές τέχνες, αλλά ένα συνδυασμό πινάκων μέσων έκτύπωσης και μεθόδων παραγωγής τής τυπωμένης εικόνας. Διηλεκτά θέλεις κανείς έκθεση αυτή πώς δουλεύει ό καλλιτέχνης, αλλά και ό τεχνικός για νά φτάσει τελικά νά δει τό περιοδικό τέχνης. Ετσι εκτίθενται άφ' ενός τά σχέδια των καλλιτεχνών, άφ' έτέρου οι μίτρες δουλειάς, τά διαφανή πού χρησιμοποιούνται για τό τύπωμα στή μεθοδό φωτο-όρασε άκονη και οι σελιδοποιήσεις, οι διαβάσεις και πολλά άλλα. Μιά άλλη πρωτοτυπία τής έκθεσης «Ο ντοκουμέντο» είναι ότι δέν υπάρχουν μόνο τά έργα αυτά, πού θέλεις κανείς στούς τοίχους τής αίθουσας, αλλά και προβολές βίντεο, μουσική σύνθεση και έπίδειξη μέ λέικερ. Πρόκειται για μία πολυσύνθετη προσπάθεια για τήν όποία δουλεύσαν πολλοί καλλιτέχνες (μήνις τής έκθεσης είναι και μία σειρά φωτογραφιών των έκθετών) που άντηράσαν όσον όλο τό φάσμα των θήμων και έκφράσαν διάφορες αισθητικές περιοχές. Οι καλλιτέχνες αυτοί, πού έχουν εκθέσει μέχρι τώρα δουλειά τους στην Ελλάδα και τό έξωτερικό και πού μερικοί έχουν κατακτήσει άρεσεία, είναι (μέ άλφαβητική σειρά) οι Αγραφιώτης, Βαλαβανίδης, Γαβρόλος, Δανήλ, Δημητράκης, Λουκόπουλος, Νέγγρης, Εξαγόραδης, Παπαγιαννάκης, Σαρής, Στραπατσάκη, Τζερμιάς, Έλένας και Χουλιαράς. Όλοι μαζί προσφέρουν ένα πρώτο τυπο «παρών» στην έκθεση αυτή, πού χαρακτηρίζεται από πρωτοτυπία και πού, όπως είναι φυσικό, δημιουργεί έρωτηματα.

Στα πρώτα δώδεκα χρόνια της τηλεοπτικής (από αρχή και τέλος...) γνωστή ελληνική μυθιστορία, από τον Ξενοπούλου μέχρι τον Αθανασιάδη, έγιναν δεξιόπορτα σήριαλ από Έλληνες καλλιτέχνες, σκηνοθέτες και ηθοποιούς, και κατέκτησαν το πλατό κοινού. Μερικά, όπως «Οι Πάνθηρες», «Ο Χριστός ξανασταυρώνεται», «Οι μυστικοί άρραβωνιστές» σημείωσαν εκπληκτική επιτυχία - μάλιστα οδήγησαν πολλούς Έλληνες να αγοράσουν και να διαβάσουν τα βιβλία που, σε άλλη περίπτωση δεν θα τ'έχαν πράξει. Τώρα αυτό έχει σταματήσει. Γιατί, άραγε; Για οικονομία ή γιατί... τελειώσαν το μυθιστορητικό μάλλον επειδή σ'απ'αυτά δεν τρέχει πια τίποτε, ούτε καν θολό νερό, ούτε θέαμα κανένα ένας λογικής ή φιλοδοξίας. Και φυσικά, οι επαναλήψεις δεν ξεχνούν κανένα.

III ΟΛΛΑ χωριά, βουνά, δάση, ρημόκκλησια και πύργοι έχουν τα στοιχεία τους, κι αν καλοεξετάσουμε το πράμα έχει και κάθε σπίτι ένα στοιχείο! Άλλοι είναι άρρωστα, άλλοι θάνατος, άλλοι μεθύσι, κι άλλοι κάποιος άλλος δαίμονας που φαρμακώνει τ' αγέρι εκεί που θαρρείς πως θα σου δώσει ή καλοπέραση κι η καλοτύχη.

Στο νησιώτικο χωριό που θα σάς πάρω, το στοιχείο του τόπου είναι για πολλά χρόνια ο Καπετάν Γιώργης. Τώρα ο δούτσος συχωρέθηκε, κι όρθη κατόπι του άλλο στοιχείο.

Λοιπόν ως γνήσιους ός είκοσι χρόνια πίσω, κι ως πάμε σε κείνα τόγια τα χωριά. Ας σταθούμε στ' άδριατική που μια φορά στέκοταν από περήφανη πολιτεία, με τις άμυνες της, με τα κόστη της και με τις μαρμαρένιες γαλόνες. Τι θρούβαλο γέννημα δ'αί! Η άδριατική κατάντησε Τόμπια μ' ένα καλυδάκι άπ'άνω, μέρος της χώρας έγινε κοιμητήριο, κι άλλοι χωριάς τριμυριζμένα με δασοτόπες. Πόσες φορές πήγαινα τόσ'αδριατικά σε κείνα τα μέρη να μαζέψω σαλιγκούς, κι γυρίκα με φούχτα γεμάτη αιουρασίμενες όντικες και σπασμένα λυχνόρια!

Τό καβατό χωριό θά τ'όβρουσε στο πλάγ, πάνω στο βουνάδκι. Οποιο παραθύρι κι αν άνοιξεις εκεί πάνω, άνοιγει κι η καρδιά σου, γιατί από τα δεξιά έχεις θάλασσα όσο φτάνει το μύτι, άντικρύ σου τόν κόρφο, πέρω τα βουνά στολισμένα άπό εκεί με χωριά, στ' άριστερά τόν κόρφο με τις έλξεις, κι ένα ποτάμι στη μέση. Ισια ισια τόν κόρφο που έβρεσε μια φορά ά Ορφείας, και κρέμασε. Η Άχρα του σε μιά πιά, κι από τότες κελαιόδουναν εκεί ταψάνια με γλυκά που τ'αίρι δεν είχε, ως πέσει πρόπερσι, που έκοφαν τις τίτες όι Τούρκoi, και ξεμυλιάθηκε το ποτάμι, κι έφυγαν τα κομμένα ταψάνια ύστερα από τριόντα αιώων κελάρια.

Ας έρθουμε τώρα στόν καπετάν Γιώργη. Φαντασθήτε ένα μεσοκόπο με άνιστη μέτρο, κανονικό πρόσωπο, μ'όσο λοκαμάρια από θά τόν παίρνετε για άρρωπί! Και τί λέγει πρόσωπο! Όλο του το κορμί τέτοιο είναι, γιατί όλλα παρά κορευλασιμένα ρούχα δεν έβαζε. Τό δινανε φορέματα, κι αυτός κάθιζε κοντά σ' ένα βρόχο, τόκοθε κομμάτια - κομμάτια, τόδεσε πάλι με σπάγγους, και τάδελε! Πότες δεν μάς είχε πιά τίςκοσε αυτό μ'όλοι μας τό έζωμε, και νά σάς τό πά τώρα και σάς: είναι τρέλες.

Ο καπετάν Γιώργης μιλούσε γλώσσα όλης διόλου δική του: που και που καταδίδανες λέξη, μ'όι πιότερες κατακυλούσαν από τα χείλη του σάν πετραδάκια κι άφίτανε χαώ. Φαινόταν πάντα σασόρας κι θυσισμένος σε συλλόγος. Ως και τό γέλιο του, (και γελοίες πολυ σπάνια) είχε μιά παράξενη σασαρότητα, ας πάλει. «Έννοια σου, κερά Χάρη, τό έζρω πως είσαι ψεύτρα, κι δέ με γελός».

Δέν έρχότανε στο χωριό παρά σάν πεινούσας. Και φυσικά ποτό έδινε ο κάμορος. Η καουτό φωνιά του ήταν άδω, στους τέσσερις τους άνέμους, κατά την παλιά πολιτεία. Εκεί άγανούσε και μ'ήν την αλήθεια, σάν τόν έβλεπα κάποτες μέσα στο χαλάματα, θαρούσος πως ήταν φάντασμα κανόνος ερίγαν: που σηκώνανε να κλάψει τό τωρινά χάλια του τόπου του.

Μά ποιος είναι ο καπετάν Γιώργης; Πότες δεν μπήκαρε να μάθω από τους πατριώτες μου, και σάν τότε ρωτούσαν τόν ίδιο, γυρίζε το πρόσωπό του προς τό θάλασσα και μουρμούριζε ακατανόητα λόγια. Ο καπετάν Γιώργης μά έμενε μισήρονη παντοειδή, μ'έναν έρχότανε μιά μέρα ένας γρίνος να τ'αρθήσει σάν κόρφο μέσα, κι αν δέν κατέβαινε και γιό σπύτη άκρογυλιά μ' άγρόφατο ψάρια.

Γρίπος! Μεγάλη δουλειά! Σ'άδ λέμε τώρα, τ' αυστροκόκο βαρδύ! Κι όχι γιό τίποτε άλλο, παρά γιό τα σπαρταριστά τα ψάρια που άνέβαιναν κατόπι όι φαρμακουλής τους κατ'άφωδάνε, και τ'αράζαντα τα παρβύρα απ' τό βοήτο.

Εγώ, νά σάς πω την άμάρτια μου, άγαπούσα τό ψάρι, μιά πιότερο μου άρεζε να βλέπω τό γρίπο. Κατ'ίτις με τ'αρούσαν πάντα προς τόν γρίπο. Στεκόμουν και κοίταξα τό κοιλιά του νά χτυπούν άλα μονομιάς, ν' άνεβαινάν, μ'ένονον ισια κι άκλιντα στόν άέρα, και πάλι νά θουτούν, σά να τους είχε κοιμωτήσανους τους παλικαρόδες από τό τ'αρούσαν. Υστερα κοίταξα τό γύρο που χαράζανε πάνω στο ψάχμα νάρε να μ'έ τ'όχτια, και συλλογιζόμουν τί κακό γίνονταν κάτω στα θόβος! Τί άνερα να έδινε ψες τό κακόμορο τό ψάρι! Παρούσα πως τάδελα να χύνονταν από άδω κι από κεί να τρέλα, και νά πίνονταν. Και σάν άνιστορούσα πως και νά έζωρε νά δέ πεί δίχτυ, και νά μη σάλευσα από τόν τόπο τους, πάλι θα τ'άπαιρνε τό δίχτυ στην άγκαλιά του, μου έρχότανε νά φωνάξει να σταματήσει ό γρίπος να προφίτσουσε να γλιτώσουν τα ψάρια.

του -άνανησ στους οποίους ο Χόρν και ο Σολωμός- τόν κρητικό «Στάθην» ξεκινούσε την ώρα του προσάβει με ένα κρητικό έργο. Φυσικά, σ' αυτό τόν έπέρρασε ο Κόντογλου, που ένας μαθητής του τότε, ο Γιάννης Τσαρούχης, έφτιαξε τό σκηνικό και τό κοστούμια. Γιό την ιστορία άς γυράφι πώς σπίνη παρόσταση έπαιζε και ο Κούιν (μανταφορός) πώς την Ερωφίλη (ωντόνουμε ή θρώσα Κοκόλα και πώς έπαυαν άκόμη, νέοι τότε ήθοποιοι, ο Λακούρης Καλλέλης, ο Παντελής Σερόβς και ο Κώστας Χατζηαργύρης.

Και η «Ερωφίλη» ξαναπαίχθηκε από τότε μερικές φορές. Μιά φορά με σκηνοθέσει τόν Σολωμού, στό Εθνικό, μέ άνακλή έρμηνευτικό στελέχη τ'ό Βάσω Μανωλάκη και τό Δημήτρη Παπαμιχαήλ, μιά φορά στη γραμμένη γιό τό θέατρο. Πρόκειται γιό τό έπος «Ερωτόκριτος» που τό μετέφερε στο θέατρο ο Θ. Συναδινός και άνεδοθήκε από την Μαρία

Τό ξένο ποίημα

Πιέρ Ζάν Ζουβ

ΟΤΑΝ

Όταν τ' όρνι ως έσφαγγέμεν
Μέ τό μύτια του τό έπ'ά τό θαρμωμέν' από έρωτα
Κι έχοντας υπέρβουο άνακρηχθεί
Απ'όθου τό χέρι στις σφραγίδες
Τού θιλλίου με τό θόθος της αιώνας θάλασσας
Τού θιλλίου που γέμισε από θάνατο, ένοχή και θέρος
Και ζωή και μέλλον και δουλειά
Παρελθόν και κτηνώδια και έλευθερία τήν άγία
Τού θιλλίου που γέμισε από θάνατο θαλασσινής άνιγνης
Και που κάλυμμα έχει της ζωής τό άόρμητο και που είναι
Σφαχτικό φουσκώμα από τόν φλογισμένο άέρα
Της χώρας που όλοι άρομίζονται
Τού θιλλίου που καθάμενο έκ δειχών
Κείνου που θέλανε τό πάντα και τ' όρνι έσφαγγέμεν...
(Μετ. Οδυσσέα Ελύτη)

Τό ελληνικό διήγημα

Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΓΙΩΡΓΗΣ

Τού Αργύρη Εφταλιώτη

Σέ μιά ώρα ή θόρκα ήταν άραγμένη και τό θαλασσοπούλι της, χωρισμένα σε δύο γραμμές άπ'άνω στόν άίμο, έσπρναν τό δυό παλαμάκια αινά αινά από τη μέση τους, και γυρίζε πίσω πηδούχα ένας ένας τους νά στρεφουρίσει πάλι τό σκόνι με τό φελλά στών άκρη, να πιστέι τό παλαμάκι και νά ξεναούρει. Είτανε μιά χορά να τους θάλει. Δέν πρόκοψα να δώ ζωγραφιστό τους άκόμο. Γιότι δέν ίσπορούν οι ζωγράφοι μια άνα ρωμαιοκό γρίποι: να δής άντρίκια μορφιά και χάρη και δύναμη! Νά δής ποντίκια που νά τα λιμνίζουσι, σπθία μπουρντίτζια, λαμούσι και κεφάλια χυτά, γυρισμένα καθώς τ'ό είχαν κατά τό πάλαιο, με τό χέριο τους άκούμισμένα στό παλαμύρι.

Άλλη μισή ώρα, κι ο γρίπος έδωανε. Ασπραφταν τα ψάρια τρεμουλιαστά άπάνω στο δίχτυ, σάν τάπετρα στόν ουράν. Μαζεύτηκαν τα παλικάρια τριγύρω, και τ'άνασαν τό δίχτυ μες στο κοφίνι. Μπαρμούσαν, σαρδέλλες, γούπες, σμαρίδες, καλαμαράκια, παντής λογής δώρα θαλασσινά. Κότω στο δίχτυ, νά σου και μιά άκαθόριχη συναγρίδα! Ο καπετάν Γιάννης, που με ήξερε, φάνετο, την παίρνε, περνάει ένα κομμάτι δούρλο από τό σάδραχό του, τό δένει, και μού τό προσφέρει χαμογελώντας. Δέν ήθελε πλεωμή. Τόν κάλεσα λοιπό σπύτι μου να τόν πλεώσω με καλά κρασί, και δέχτηκε.

ΤΟ ΒΡΑΔΥ ο καπετάν Γιάννης είταίε σπύτι μας, με τό χρυσό σκουλαρίκι στ' αυτί του, με τό μακρύ φέσι, και με τό κόκκινο μαντίλι κάτω από τό γελέκι του. Βγάζει τα παπούτσια του μπρός στο κατώφλι, και μπαίνει μέσα.

Ηταν άπάνω κάτω πενήντάρης ο καπετανός μας, μ'ά και ντροπολός σάν κορίτσι. Υστερ' από τό συνήθειά μ'έ άνερωτήματα θγάνει κι ο δίκοις. «Γειά σου, καλώς σάς ήρμας» - και κάτω ή μιστιά. Κατόπι παίρνε μια φέμυδαλα, και σπώνοντάς τα με τό δόντια του, και παστρεύοντάς τα με τό ρωμμένο δούχτυλό του, μάς γλάντζε με τό λόγια του.

Δυό τρεις μιστιές άκόμη, και καθόμορε στο φαγι. Ο καπετάν Γιάννης με την άκρη της πετσέτας χώνει στα γιάκα του, έφαγε παλικαρήσιο. Σάν καλός θαλασσινός που ήταν όζως, με άκόμο πιότερη όρεξη έπινε τό κρασί. Σ'α σηκώνόμια από τό τραπέζι, τό μιάτι του νιτάζεσεν πίσω. Πέρασε κι η πρώτη εκείνη ντροπή, και μάς διασκέδαζε τόσο με πολλές ιστορίες και νοστιμίδες.

Από κουθέντα σε κούνητα, είπαμε και γιό τόν καπετάν Γιάννη. Ο μουσφιρής μας τότες από τό στενωχωρήθηκε. Εγώ θάλεπονός πως κάτι πρέπει να έξει γιό τό στοιχείο μας, άρχισα από τό βάζω φηλιά. Στην άρχή δέν ήθελε ν' άνοιξει τό στόμα του. Υστερα όζως από πολλή παρακάλια και ταξίματα να μην τό ξαναψω κανόνος, και σά φώναγε, και όι γυναικες άρχισε την άκόλουθη ιστορία:

«Είταν πατριώτης μου, είνε, σάν έθγαλε πρώτα τό μαντίλι του και σφούγγισε τό πρόσωπό του, - ήταν πατριώτης μου κ' είμαι γαμπρός του! Είτανε

να γυμνώσουν στο ευρύτερο κοινό, που πάντοτε, άλλωστε, δείχνει να ένθουσιάζεται με τό έργο αυτό, με την τραγωδία της Ερωφίλης ή την κωμωδία του Φορουνάτου, με τις έρωτικές τρέλες του Γύπαρη, με την άφροσύνη του Αβραάμ. Αυτόματα θγάνει τό συμπέρασμα πως τά έργα αυτό, μ' όλες τις δυσκολίες που παρουσιάζουν, πρέπει να παίζονται όσο γίνεται συχνότερα, ιδιαίτερα από τις κρατικές και τις έπιχορηγούμενες σκηνές (θα λέγαμε ότι στην Κρήτη θα έπρεπε να παίζονται κάθε χρόνο) ώστε νά γίνονση κτήμα του εύρύτερου κοινού. Στο κάτω της γραφής, αξίζουν περισσότερο από πολλά ξένα θεατρικά έργα που παίζονται κατά καιρούς, χωρίς νά λένε τίποτε στην ψυχή του νεοέλληνα. Κι άκόμη, παίζοντας τά έργα αυτά και τό νεοέλληνα, έξασφαλίζουμε την ύπαρξη και στη συνέχεια την ανάπτυξη, γνήσιας θεατρικής ζωής, δικής μας.

ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΚΟΛΑΣ

Πάνω από τριόντα έργα παρουσιάζει στο ίνστιτούτο «Γκαίτε» ο ζωγράφος Πάνος Κουσουτζίδης, που ύπηρξε την άνεκονική τέχνη. Οι πίνακες του Κουσουτζίδη δίνουν μιά βετική συνέχεια σε δουλειές όπως του Σπυριδούλου, παρουσιάζοντας «τόπι» άρηρημένης τέχνης ή μιά όψη που δείχνει πως ο καλλιτέχνης έχει κατακτήσει και την τεχνική και την αισθητική που του χρειάζεται γιό να φτάσει σε άριέπανο άποτέλεσμα. Τά έργα του, σε άρκετές περιπτώσεις, «γερουπάζονται» θεματικά, πρόμα που τό δείχνουν οι άρδιες με γενικούς τίτλους «φάση», «εξερευνήσεις» και «πράστα», άλλά υπάρχουν κι άλλα άπό ο καλλιτέχνης προσπαθεί ν' άποδώσει, με τόν τρόπο του, θέματα όπως «Δωρικό», «Σπονδή», «Ορμή», «Λαμψόρα», «Μελαγχολία», «Καταβία» και άλλα παρόμοια που παρτίπαμουν στόν άγριο κόσμο. Μερικές φορές σπανίστα, μέσα στα χαυιά στήματα τόν εικόνας, έμφανεισιν και γραμμήν, συνυπαρχόν ανθρώπινες φιγούρες, που δημιουργούν την αίσθηση του άσυνήθιστου. Τό έπίπεδο της έκθεσης του κ. Κουσουτζίδη είναι υψηλό και είναι κρίμα που ή έκθεση ατή όργανώθηκε στο τέλος της σεζόν.

Μιά δεκάδα καινούριων έργων του παρουσιάζει ο κ. Γοληνάς στην αίθουσα «Αρτ Φόρουμ» και δείχνει, γιό μιά άόλη φράση, ότι είναι από τους πιο αξιόλογους Έλληνες καλλιτέχνες στό χώρο του μοντέρνου ψηφιστού. Χρησιμοποιώντας και πάλι μιά ποικιλία ύλικών, σε άδιόρα έπίπεδα, δίδει και την τρίτη διάσταση στα έργα του, που μερικά τους άντικειν στο άριερωτό χώρο. Αξιοσημείωτα είναι δύο από τά έκπθέμενα ψηφιστά, όπου ο Γοληνάς καλλιτε, άλλά ή έν μέρα, τό έργο με γυαλί πάνω στο άποίο έχουν τοποθετηθεί άραιές ψηφίδες, που άνάλογα με τό φωτισμό και την όπτική γωνία, δημιουργούν έναλλακτικά αισθητικά άποτέλεματα.

διαλαλούσε πάλι ή καραμπίνα στα βουνά γύρω. Δέν κατέθηκε κανένας άλλος στη σκάλα έξω από μένα, γιατί ενώ την ήξερα τη βίδα του και φοβόθηκα μην τύχει και τόν παραλαώνουν οι άλλοι. Και πού νά ξεραί!

Βγάδει πάλι τό κόκκινο τό μαντίλι ο Καπετάν Γιώργης και σφουγγίζει τό πρόσωπό του.

«Φοβερή βραδιά έκείνη, άφεντικό! Οι ναύτες όρχιζαν να μαζέψουν τό πονά, ο Γιώργης όός του τωφεκίες και τραγουδούσε, και γώ νά στέκομαι μοναχός μου στη σκάλα, και νά γίνεται ή καρδιά μου κομμάτια! Τό κακι προσιέει όπ' έγω από τό λιμνόνι γιό ν' άνοιξει ο δρόμος από κατι ψαροβάριες που έφρευσαν, ο Γιώργης θγάνει με τη θόρκα, και σε λιγάκι τόν έβλεπα μπρός μου.

Σά με είδε να στέκομαι! Έτσι μουδισμένους και συλλογιμένους, -Βρέ Γιόννη, μου λέει, τί έχεις; Πέθανε κανένας; πές μου τό νά γλιτώσουμε.

Σάν του είπα μασσιμένα λόγια πως δέν είτανε θάνατος, αυτός άμέως μου κόνει:

-Και τί είναι; παντρέυτηκε; Εμένα τότες με πήραν τό δόκρυ. Με θάλει κατόματα κίτρινος σάν τό θαφίρι, και λέξη δέν βγάζει μόνο δαγκώνει με λύσσα τό μυστακί του, πηδάει στην θόρκα και πίσω!

Τόχρα, και δέν πρόφταζε νά πηδύσω μαζί του. Τόνη φώναζε, τόν παρακάλεσα στην ψυχή τόν γυνών του, ποιος ν' άκούσι! Όσοι ναφάρά άλλη θόρκα να πάρω κατώπι του, αυτές κυβερνούσαν τό τρεχαντήρι του, που γυρίζε πίσω. Σέ λίγη ώρα έγινε άφαντο τό κακί μέσα στο πέλαγος.

Ός δέλε τό είδα με τό μάτια μου. Τ'άλλα θά τα στορήσω με λίγα λόγια, γιατί πέρασε κ' ή ώρα, και τό παλιά θά τό παραλήξωσούν στην ταβέρνα. Θά τ'ά πώ καθώς που τάκούσαμε από τους ναύτες ύστερ' από μερικές μέρες.

Ο Καπετάν Γιώργης φάνετο τό κακί να πείε τόν άνεμο. Κι' ο θοριάς τόρερε ισια δώ στόν Πάττι Γιάλα πού λέτε. Είτανε νύχτα, κι άπάνω κάτω δυό μιλία μακριά από τη στεριά, φωνάζει ο καπετανός τους ναύτες, τους πλερώνει, και τους προστάει να πάρουν την θόρκα και να τόν πούν όθεν. Οι ναύτες θάλεπον ένας τόν άλλονε συσσιμένους, κόνουνε να πούν όχι, αυτός άράε τότες την καραμπίνα και τους δείχνει πως δέ χωρατεύει. Παίρνουν τό λοιπό τ'ό θόρκα και τό πρημύχουν κατά την άκρογυλιά. Μά είχαν και τό μάτι τους πίσω, γιατί έβλεπαν πως κάτι τρέχει με τόν καπετάνιο. Σέ λιγάκι θάλεπον τό τρεχαντήρι κ' έρχεται μ' άνοιχτά και φουσκώματα πάνω καταπάνω σ' ένα βρόχο, εκεί ως μισό μιλιά δέω από τόν κόθο. Αμέως πιασώ ή θόρκα, κ' ισια κατ' την πέτρα. Όσοι να πάνε, τα κακί ήταν άφάντα, κ' ο καπετανός μαζί του! Την πρώτη φορά που άνέθηκε μοσζούζωνος, τόν άρπαξε ένας τώρ, τόν πήρανε στή θόρκα, και τόν έθγαλαν άδω. Συναγρόε ή άναπνοή του, μ'ό μήτε ή γνώση του μήτε τά λόγια του έναγούσανους.

Άφεντικό, τό έξερεις όλα, πρόσθεσε ο Καπετάν Γιάννης με θρεμένα μάτια. -Ένα πρβμα μοναχό, τό κώνω πως δέν τόν πήρατε πίσω.

-Αδύνατο σπάθηκε. Αυτός πρέπει να τό είχε χαμένα πρηχού να δουλεύει τό κακί του. Σάν τάνε γλιτώσαν, τόν έφερον δέω, τάχαος άόδελα. Γυρβήσανε να τόνε θάλευνε σ' ένα σπύτι άσπου υνρήει κανένας μας, μ' αυτός δέν τό κούνοσε από κεί κάτω. Σάν ήρθα και τόνε θήρκα στρωμένο στα χαλίκια του γυαλιού, και τόν έλεγα να γυρισουμε πίσω, ήταν τό ίδιο σά να μιλούσε σε πέτρα. Άρχισε αγά αγά να μουρμουρίζει καθώς κανένας τώρα, κι από τό μισό λόγιό του κατάλαβα πως τό κακό γιγαιρέι δέν είχε. Μιά μέρα τόν έβάλα με τό όρι ο' ένα κακί, και πήδηξε στο γιάλο σάν ή γάτα και κολύμωσεν άδω. Ερχομαι τώρα μ'ό δύο φορές τό χρόνο κόνε τόνε θάλετω. Τόνε θήρκα με κάτω στο μνημώριο, γιατί όοι κ' αν είναι τρελλός, δέ θέλει να τό μάθει κανένας πως είμαι γενιό τό θάλει να μένη άγνώριστος έδώ πέρα. Τό φέρνω μαζί μου φορέματα, κ'ι αυτός πρώτα τό κουρελάει κ' ύστερα τό φορεί. Είvai ο καμηνός κ'ι αυτός θαλασσιμένο κοράδι, σταμάτησε ο νούς του σάν τό τρεχαντήρι που πήγε στόν πάτο μ' όλες τις σερμαγίες του».

Ετρεμαν τώρα τα χείλη του Καπετάν Γιάννη. Ένα κρασί, καπετανό, να πείε ή πίκρα κάτω. Παλιόκορμος! -Γειά σου, άφεντικό, και καλή άντίμωμη. Κ' ήμπε τό «παδαράτο» μ' ένα πείσιμο να νά γυρεύε να πνίξη τόν πάνω του. Την άλλη μέρα ο γρίπος έφρενε, κ' είδα τόν Καπετάν Γιάννη νά κομματιάσει ένα καπότο, μουρμουρίζοντας και κοιτάζοντας προς τη θάλασσα.

ΤΟ ΚΑΡΑΘΑΝΙ εκείνο ξεκινούσος από τη μιά μεριά τό πρωί, κ'ι από την άλλη έμπαίνε θραδύ θραδύ τό τρεχαντήρι του Γιώργη στόν κόρφο μας μέσα. Είταν ήσυχη θραδύ, και